

čiste Device. Papež Inocent X. je nadalje s pismom dné 22. svečana l. 1648. odobril glagoliški brevijar, in isto tako papež Inocent XI. l. 1688. brevijar v „slovénskem jeziku“.

Modri papež Benedikt XIV. je v pismu „Ex pastoralis munere“ dné 25. vel. srpana l. 1754. „zvestemu in pobožnemu narodu ilirskemu“ potrdil vse, kar so bili prejšnji papeži dovolili o porabi slovénске liturgije, „kakor jo je skozi več prešlih vekov ilirsko duhovništvo verno ohranilo“. A ker je zvedel Benedikt XIV., da so nekateri narodni duhovniki smelo včasih vlagali kako besedo, ter nekaj pri sv. maši izgovarjali v ljudskem jeziku, ukazal je v istem pismu hrvaškemu škofom: da kakor so „rimski papeži budno in marljivo skrbeli, da v službi božji vsak narod pobožno čuva svoje zakonito uvedene obrede in ohranja istega jezika jednakost“, tako naj tudi škofi „zabranjujejo, da se stari

jezik z domačimi izrazi ne izpreminja in ne popušča, ter naj se z vso močjo trudijo, da napake, tekem časa nastale, iztrebijo“.

Na to naredbo papeža Benedikta XIV. se sklicuje tudi rimska „Congregatio de propaganda fide“ z odlokom dné 29. kim. l. 1804. namenjenim vsem škofijam, kjer je vladala slovénška liturgija. Opozorila je hrvaške škofove, „da so nekateri duhovniki ‚di rito slavo‘ začeli zanemarjati glagolico, ukazala jim, da naj pazijo, da se ohrani jeden običaj, kateri je bil tako koristen za katoliško vero, ker krive vere XVI. veka niso prodrle v isto stran“, in zapovedala: „da naj delajo po svoji skrbnosti za ohranitev obreda slovénsko-latinskega . . . da se ohrani in obdrži na čast naroda in v korist naše sv. vere.“¹⁾

(Dalje.)

¹⁾ Mesić 300; Ljubić 32, 42; Slov. Svet 1892, str. 11, 36, 77.

Sežiganje mrličev.

(Spisal dr. Fr. L.)

Kratki in preprosti sestavek na 575. str. našega lista je vzbudil v „Slov. Narodu“ oster in zadirljiv odgovor. Kopa psovk in grdenja, ki leti na naš list, nam ni napravila nikakega nemira; razkladanje, katero nam podaje, ni premenilo našega nazora, ampak nam je le še jasneje pokazalo, od kod izhaja teženje po sežiganju.

Naš dotični sestavek ni bil noben odgovor na kak spis in se ni oziral na dotičnega pisatelja, ker gledamo na stvar in njeno vrednost, ne na osebe. O sežiganju je pisal naš list v obče, ne o sežiganju v modernih pečéh. Sežiganje trupel se dá urediti še fineje, kakor je urejeno v sežigalnicah, ako bi se porabila vsa tehnična sredstva; to vemo vsi nasprotniki sežiganja. A tukaj se ne gre za to, kako se dá sežiganje lepo in snažno prirediti, ampak za to, kaj je sežiganje kot dejanje samo na sebi. Sežiganje poštujemo kot

navado nekaterih narodov v primeri z drugo navado, namreč s pokopavanjem; poštujemo zlasti kot pomoček, s katerim hočejo nekateri polagoma potlačiti krščanskega duha. Na tem stališču gledé sežiganja stoji tudi uredništvo našega lista, zato ne more preklicati onih razlogov, ampak jih hoče podpreti ob kratkem, kolikor treba, da bo stvar vsakomur razvidna. Idimo kar po vrsti omenjenega spiska v našem listu!

Malenkosten se nam zdi oni, kdor pri nas deluje za sežiganje; zakaj s takim delovanjem ne bi narodu nič pomagal, čeprav bi se sežiganje uvedlo, pač pa mu mnogo škodil zaradi nepotrebnega razpora, prepira, sovraštva; škodil bi mu, ker bega narod in mu krati krščansko vero. Ali nimamo drugih potreb, kakor sežiganje trupel? Dandanes, ko bijemo trd boj za obstanek, hočete še s to stvarjo narod razdvajati! Ako

Madona.

Slikal *G. Blaas.*

pa mora imeti delovanje za sežiganje slabe posledice, ali je tako delovanje dobro? Dajte kvarjenju in beganju naroda pravo ime, pa najdete to, kar je rekel naš članček o vne-manju za sežiganje mrličev.

1. Oni, ki se trudijo za sežiganje mrličev, se sklicujejo na napredno kulturo ali oliko, ki to zahteva. A gotovo je, da prava kultura ne more pridobiti ničesar s sežiganjem, narobe: pokopavanje trupel kaže več spoštovanja do trupel kakor sežiganje, katero je nasilno in zato manj olikano ravnanje. Sicer pa ima lahko o tej stvari ta ali oni svoj posebni vkus. Nam se zdi sežiganje surovo: ako se pa drugim zdi drugače, bodi jim. Kakor mi, tako sodi večina človeštva. V starem zakonu se je truplo nekaterokrat sežgalo za kazen in v sramoto umrlemu. — Kjer je sežiganje splošni običaj, kakor v nekaterih pokrajinah v Indiji, tam se lahko presodi, ali je bolj olikano trupla pokopavati ali sežigati. Čujmo, kako Schlagintweit¹⁾ čisto nepristransko opisuje sežiganje. „Sežiganje trupel je znak hinduizma. Prebivalci gozdov sprejmejo sežiganje tedaj, kadar jih v verstvu začno voditi brahmani.“²⁾ Sežiganje se priredi zunaj bivališč, blizu morja, reke ali ribnjaka; v Kalkuti se imenujejo obzidani prostori za sežiganje Ghas, Quais. Mrliča nesó na parah (na bambusovih palicah s počeznimi drogovi) sorodniki ali najemniki na sežigališče. Ne gredó pa vedno skozi vrata, ampak prederó steno, ako je v kalendarju zaznamovan tisti dan kot nesrečen ali pa, ako bi bilo treba iti preko dvorišča. Prvi žalujoči gre gologlav pred parami, v rokah drži lonec, v katerem je netivo za ogenj. — Mrliča sežgó na odprtem ognju. Štirje koli so zabiti v tla, da držé gorivo; iz lesa in posušenega kravjeka je narejena gromada. Ko so mrliča nanjo položili, zapre mu prvi žalujoči usta z ruto in dene nanjo nekaj riža, obide trikrat gromado in položi sandalovega lesa na štirih vogalih. Pričujoči duhovnik izgovarja svoje molitve in glavni

¹⁾ Indien, I., str. 222.

²⁾ Torej iz verskih obziróv, ne iz naravnih nagibov.

žalujoči pritakne ogenj; služabniki ga netijo s tem, da s palicami vanj dregajo in vanj pihljajo s pahljačami in da olja prilivajo; tako plapola živahen plamen. V dveh ali treh urah je truplo sežgano v pepel, popolneje, n. pr. v južni Indiji, če so je povili z ilom; sicer je pa pogostoma le nezadostno sežgano, tako, da se mastijo z ostanki še jastrebi. Kadar so dopolnjeni vsi obredi, gredó žalujoči k bližnji reki ali k vodnjaku kopat se, predno se vrnejo v mrliško hišo; tamkaj nalijó olja v svetilnico, ki gorí nad mestom, kjer je umrl pokojnik. Drugi dan se zbere vsa žalujoča družba na sežigališču; ko so zbrali črepinjo in kosti, jih umijejo z mlekom, namažejo z medom in oljem in položé na pisangove liste, ki so pomazani z maslom; nato denejo te ostanke v ilovnato posodo, na solncu posušeno, in to vržejo v vodo.“ — Tako nekako sežigajo pri Kalkuti, tako nekako sežigajo pri drugih narodih, kjer je v navadi sežiganje. Ali je v tem ravnanju več olike kakor v pokopavanju? V pečéh se res godi vse fineje in se truplo do cela vpepeli, a bistvo — nasilno ravnanje s truplom — je tukaj isto.

2. Zgodovina ne zahteva sežiganja. Prvotno so mrličé pokopavali. Kristijani to vemo iz sv. pisma, prostomisleci pa lahko sklepajo iz tega, da prvotno človeštvo ni poznalo ognja, torej tudi ni moglo sežigati mrličev. Izkopanine nam pričajo, da so v najstarejši ali kameneni dobi človeštva mrličé pokopavali, šele v drugi ali v kovinski dobi so jih sežigali, čeprav skoro gotovo ne splošno. Nekatera stara grobišča namreč iz te dobe, kakor na Vačah ali v Hallstadtu, nam kažejo oba načina shranjevanja mrličev.¹⁾ V zgodovinskih dobah je bilo vedno mnogo splošnejše pokopavanje kakor sežiganje. Egipčani, ta izredni narod s staro kulturo, so pokopavali mrličé z veliko skrbjo; pokopavali so Babilonci, kateri so tudi imeli prastaro kulturo; pokopavali so in pokopavajo sploh vsi semitski in tudi hamitski narodi. Sežiganje pa nahajamo pri Indoevropcih, a nikakor ne

¹⁾ Prim. Rutar: „Prazgodovinske izkopine po Slovenskem“ v Letopisu Slov. Mat. I. 1889., str. 29.

splošno, temveč vedno le ob enem s pokopavanjem. Ni dvomiti, da je bilo vzrok sežiganju verstvo. Verski pojmi o sedanjem in prihodnjem življenju, o čiščenju telesa, o božanstvih i. dr. so nagnili narode, da so poleg pokopavanja tudi sežigali.¹⁾ Temu dostavljamo še jeden razlog. Sežigati so začeli mrličé pač tudi zato, da trupla niso prišla v oblast tujcem in zlasti ne sovražnikom.

Torej narodí, ki so se mnogo selili in bojevali, so imeli največ vzroka sežigati mrličé. Lepo nam opisuje sežiganje Homer iz časa trojanske vojske, zaradi česar so mislili, da so v oni dobi Grki ali Maloazijci splošno sežigali trupla. Toda prav iz one dobe je sloveči Schliemann odkril ostanke pokopanih mrličev. Pozneje so splošneje pokopavali kakor sežigali, zlasti ubožne družine. Pri Rimljanih in Etruščanih so večinoma mrličé pokopavali, kar pričajo tudi rimska pokopališča po naših krajih. Stari Slovani so mrličé tudi sežigali, kakor Germani. V koliki meri je bila pri njih ta navada, ne moremo določiti. Trdno pa je, da je pri Slovanih bila sežiganja vzrok njih vera, v kateri ima ogenj jako važno ulogo. — Iztočna Azija je imela izvečine pokopavanje, kakor še dandanes razven Japoncev, tako da nam kaže zgodovina pokopavanje kot prvotno in mnogo splošnejšo navado, katero je sežiganje nadomestilo le iz posebne potrebe ali iz verskih nazorov, kakor zlasti pri Indih, o katerih smo že govorili. Prav ta splošnost nam dovolj priča, da je

3. pokopavanje mnogo bolj naravno mimo sežiganja. Kar je naravno, to najde večina človeštva sama ob sebi. In ker je pokopavanje naravno, zato so ljudje vedno pokopavali. Naša narava nas navdaja s pije-teto do mrličev, zato je vedno nekaj odurnega, ako je treba iz važnih razlogov s truplom siloma ravnati, kakor rezati, trgati. Najprimerneje se ravna s truplom, ako je položimo tako, kakoršno je, v zemljo, da tamkaj polagoma razpade in se spremeni v druge snovi. Prst n. pr. je izvrstno sredstvo, da použije in spremeni organske snovi, kakor

¹⁾ Primeri Rutar ibid.

je truplo. In kdo ne vidi, da človeka po telesni strani druží neka sorodnost z zemljo! Iz zemlje dobivamo živež, s katerim se hrani naše telo, zemljo obdelujemo, po zemlji hodimo in tudi na njej počivamo, zato nam kaže naravni čút, kam naj pride telo po smrti. Kako resnično v tem oziru pravimo pri pokopavanju: „Vzemi zemlja, kar je tvojega!“ Ali se dá to tajiti? Prav zato ne bo nobena krščanstvu sovražna sila odpravila pokopavanja. Kaka nekrščanska vlada utegne uvesti za nekaj časa sežiganje, utegne tudi s to napravo tlačiti podložnike, a dolgo ne bo obstala taka naprava.

4. Naš spisek omenja tudi, kaj je cenejše, pokopavanje ali sežiganje. Radi priznavamo, da jedino ta stran ne odločuje. Zakaj sicer bi kdo zahteval, da se morajo mrličí n. pr. v vodo metati (kakor v Indiji), ker je to najcenejše. Toda poleg drugih razlogov se pač sme omenjati, da bi bilo sežiganje v sežigalnicah jako draga in večkrat nad vse sitna stvar s celo vrsto delavcev in uradnikov. Tako n. pr. so izračunali, da bi splošna naprava sežiganja Italijo stala 146 milijonov lir, a vsa pokopališča skupaj znašajo na Laškem le 20 štirjaških kilometrov. Ako ugovarjajo nasprotniki pokopavanja, da je škoda lepih prostorov, ki se porablja za pokopališča, ker bi na njih lahko donašale njive veliko dobička, odgovarjamo, da so naši pokojniki (katerih je bilo nekdanj vse, kar sedaj imamo), pač zaslužili mal košček zemlje za svoj počitek. Kdo bi jim ga ne privoščil!

5. In kaj je pametnejše, pokopavanje ali sežiganje? Pametnejše je pač ravnati tako, kakor ravna večina človeštva, in tako kakor je naravneje, laže in preprosteje. Kjerkoli živi krščanstvo, tam jedino pokopavajo mrličé. Ali je pametno, motiti utrjeni red in potezati se za novotarije, katere ne koristijo narodom niti za pičico? Ali mora res svet biti razdvojen v vseh rečeh? Ali moramo tudi umrle omikance ločiti v pokopance in sežgance? In gotovo je tudi to, da se večina ne bo dajala nikdar sežigati; zato bo morala država, da ustreže prijateljem

sežiganja, imeti pokopališča in sežigališča. Koliko bodo države s tem na boljšem? Koliko srečnejša bo človeška družba?

Zlasti se ne more pametno imenovati ravnanje onih prijateljev sežiganja, ki so materijalisti, ki ne priznavajo nikake duše, nikakega Boga. Kaj je vendar ožgana kost, kaj je pepel (bodi, da ostane to ali ono po sežiganju) materijalistu? Kost je sicer pravi ostanek iz trupla, a pepel ni več ona snov, ki je bila v trupu, zakaj ogenj je popolnoma premenil substancijo, odvzel ji je bistvene dele in ji dodal kisika. In vendar tolažijo sežigalci svoje pristaše, da dobé dragocene in lepo dišeče ostanke od sežganih trupel dragih pokojnikov.

Ne trdimo pa, da bi ne bilo v posebnih slučajih pametno, truplo sežgati, saj ni nobeno pravilo tako, da bi ne dopuščalo izjeme, n. pr. po kakšni veliki bitki ali kugi.

6. Kaj je bolje za zdravje, pokopavanje ali sežiganje? Na to vprašanje odgovarjamo primerneje z drugim vprašanjem: Ali je pokopavanje res škodljivo in nevarno za zdravje, kakor nas hoté prepričati prijatelji sežiganja? Odgovarjamo odločno, da ne. Dobro vemo, kako napadajo mnogi pokopališča, češ da so vir, iz katerega neprenehoma izvirajo kužne bolezni; iz pokopališč puhté kužni plini, iz pokopališč se cedi na druge kraje okužena voda itd.: toda ako je pokopališče prav urejeno, ni nobene take nevarnosti. Cela vrsta slavnih in veljavnih zdravnikov je potrdila to, kakor: P. Mantegazza, H. Pisani, A. Rota na Laškem; A. Bouchardat, P. Dubuisson, A. Lacassagne — Francozi; Nemci A. Wernher, K. Fischer, Reinhard, K. Nägeli, Pettenkofer. Tudi nekateri sežigalci ali krematisti to priznavajo. Cela društva kakor tudi zbori so se izrekli v istem zmislu, kakor monakovski zdravstveni svet, shod zdravnikov v Curihu i. dr. Ni torej resnično, da se mora izreči medicinska veda odločno za to (sežiganje), zlasti z ozirom na kužne in infekcijske bolezni.¹⁾ Nikjer se ne izcimi in od nikoder ne pride drugam toliko kužnih boleznij kakor iz Indije, kjer je najbolj udo-

mačeno sežiganje. Sicer pa ni medicinska veda tako siromašna, da bi ne mogla ozdravljencev, trupel, prostorov razkužiti drugače kakor s sežiganjem.

7. Razlogov torej ni malo, zaradi katerih smo zoper sežiganje. Tem razlogom pa treba dodati, ker smo kristijani, še jednega: krščansko vero. Krščanska vera je odpravila pri vseh narodih, ki so jo sprejeli, sežiganje mrličev in se vedno držala pokopavanja. Po krščanskem naziranju bi bilo sramotno truplo sežigati in pepel raztresati, da ga odnese veter. Ta nazor pa ne izvira samo iz kake navade, ampak korenina je globlja. Bog je določil v raju človeku kazen in med drugim rekel: „... dokler se ne povrneš v zemljo, iz katere si vzel; zakaj prah si in v prah se povrneš.“¹⁾ Zatorej lahko rečemo, da je prvotno človeštvo z ozirom na te božje besede pokopavalo mrličev. In pokopavali so mrličev patrijarhi, pokopavalo je izraelsko ljudstvo ne iz stare navade, ampak iz verskega prepričanja.²⁾ Zato je pokopavanje sprejelo tudi krščanstvo po istih nazorih, kateri so veljali v starem zakonu. Še več: pokopavanje je tako tesno spojeno z nazori novega testameta, z besedo in nauki Izveličarja in apostolov (n. pr. o smrti, o vstajenju, o sodbi, o krstu), da bi bilo treba zatajiti mišljenje in nauke svetega pisma, ko bi hoteli v obče uvesti sežiganje. A to je popolnoma nemogoče. Zato naj si dadó dopovedati vsi prijatelji sežiganja, ki nas hočejo pomiriti zastran verske strani: Krščanska vera ne more nikdar pripustiti sežiganja kot splošno navado, in ona država bi do cela zatajila krščanski značaj, ki bi sprejela splošno sežiganje.

Iz tega sedaj lahko razvidimo, kakšnega duha so bili oni možje, ki so v novejši dobi jeli delovati za sežiganje mrličev. Pri vseh ali vsaj skoro pri vseh nahajamo teženje, da

¹⁾ I. Mojz. 3, 19.

²⁾ Pač se omenja tudi sežiganje, n. pr. pri Amosu, 6, 10: „In ga bo vzel njegov bližnji, in ga bo sežgal...“, a to omenja prerok kot grozno stvar, kot božjo kazen.

¹⁾ „Slov. Narod“ 1898, št. 202.

bi škodovali krščanstvu. Prvič so se jeli poganjati za sežiganje pred sto leti nekateri Francozi ob veliki prekuciji, ko so hoteli odpraviti krščansko vero. Kakor pa so se pomirili valovi prekucije, tako je tudi sežiganje mrličev prešlo ljudem iz glave. In še Chateaubriand se je z grozo spominjal groznega ravnanja z mrličmi in je pisal: „Naši dobi je bilo usojeno, da smo morali gledati, kar so imeli stari za največjo nesrečo in za najhujšo kazen hudodelnikov, namreč to, da zadnje ostanke mrtvecev razpršé v vse vetrove, in to hvalisajo za velikansko delo filozofije. S katero drugo krivdo so to zaslužili naši očetje, kakor s to, da so zapustili take sinove, kakoršni smo mi.“¹⁾ Zopet so začeli rovat zoper pokopavanje v sredi tega stoletja, in sicer ne samo na Francoskem, ampak tudi po drugih deželah. Bili so večinoma sovražniki vsake vere kakor Balzac, Gautier, Moleschott; celó učeni J. Grimm se je trudil za sežiganje z vnemo, ki je bila vredna boljše stvari. L. 1869. so prijatelji sežiganja v shodu medicincev v Florenciji prodrli z resolucijo, naj se z vsemi sredstvi deluje v zakonodaji, da se v prid zdravstvu uvede sežiganje namesto pokopavanja mrličev. A pokazalo se je kmalu, od kod piše tak veter. Dné 8. grudna 1869 se je otvoril vatikanski cerkveni zbor. Prav tisti dan in tisto uro se je otvoril v Napolju veliki kongres 700 prostozidarjev iz vseh krajev sveta, ki so se pa morali kmalu raziti. Vendar je mogel predsednik Ricciardi še predložiti zborovalcem ta-le program: „Ker se gledé filozofije in verstva držé načela, da je ideja jednega Boga vir in podpora vsake vrste despotizma in krivice; dalje, da pomenja katoliška religija najpopolnejšo in najplodovitejšo personifikacijo te ideje; da je skupina njenih dogem tajeenje vsakatero družbe: zavežejo se prostomisleci (t. j. prostozidarji), da bodo z vsemi jim možnimi sredstvi, ne da bi izvzeli uporno silo, delovali na to, da se katoličanstvo odpravi urno in korenito.“ Jedno izmed teh sredstev je tudi to, da se

¹⁾ Génie du Christianisme, 1876, str. 417.

odpravijo pokopališča in uvedejo sežigališča. — Torej prostozidarstvo, ki hoče uničiti našo katoliško vero in cerkev, zapisalo si je za geslo: proč pokopavanje, mrličé sežigajte!

To prizadevanje za sežiganje ni bilo brez uspeha. Krematisti so prirejali shode, pisali knjige in knjižice, in dosegli, da se je dovolilo napraviti sežigalnice v Milanu, Rimu, Livornu in drugodi na Laškem, potem v Nemčiji v Goti, v Draždanih, v Heidelbergu in v Hamburgu, na Francoskem, Angleškem, v Švici in na Švedskem. Nadalje so ustanovili mnogo društev in komitéjev, ki naj delujejo za sežiganje, in vsa ta društva zjedini v mednarodno ligo za sežiganje mrličev.

Kaj pa je rekla cerkvena oblast o tem? Molčati ni mogla, ker se je bilo treba odločiti, ali naj se opravljajo verski obredi pri sežiganju ali ne. In rimska stolica je dné 19. vel. travna l. 1886. odločila, da katoličanom ni dovoljeno biti pri društvih za sežiganje mrličev, in da tudi ni dovoljeno določati, naj se ali lastno ali koga drugega truplo sežge. Takoj je prostozidarstvo odgovorilo: milanska kraljeva loža je pozvala „veliki orijent laški“, naj doseže pri vseh ložah, da bo za prostozidarje odslej sežiganje zakonito. Kakor imajo prostozidarji v svojem programu, da se potezajo za sežiganje, tako je pa tudi vsako prizadevanje za sežiganje sumljivo, da je v službi prostozidarstva.

Ali sme torej katoličan brezskrbno čitati tako-le pisanje: „Umevno je, da se razna krščanska veroizpovedanja branijo tega ‚povratka v poganstvo‘. Kljub temu pa je upati, da se bodo ona polagoma tudi s tem običajem sprijaznila Saj ima sežiganje mrličev toliko prednostij pred pokopavanjem, da vsekakor verski odpor doslej še najbolj zadržuje njegovo obče razširjenje. . . . Ako se je sežiganje mrličev uvedlo že skoro po vsem civilizovanem svetu, ako število sežganih mrličev v teh napravah narašča od leta do leta, se jim tudi pri nas ne bo možno vedno protiviti.“¹⁾ Ali more kdo tako pisati iz ljubezni do krščanstva.?!

¹⁾ „Slov. Narod“ 1898, št. 202. Pisatelj je pozneje dné 3. t. m. v napadu na naš list sam priznal, da je

Le v jedni stvari moramo popraviti besede na str. 576. našega lista, ki pravijo nekako, da je prizadevanje za sežiganje neumno. O, ni neumno ne, ampak dobro premišljeno. Prav zato moramo biti na straži, da nam kdo ne zaseje med naš narod krematizma.

hotel opozoriti širše slovensko razumništvo na to zanimivo vprašanje; omenil je dunajsko društvo za sežiganje mrličev in njega list. Ta namen pač ni samo znanstven, ali pa pisatelj niti sam ne vé, za kaj se gre v tem „vprašanju“. Kdor se hoče dobro

Slovenec ljubi svojo rodno zemljo tudi zato, ker v njej počivajo njegovi očetje, njegovi umrli sorodniki in znanci: brezdomovinsko prostozidarstvo naj mu sežge tudi to vez, ki ga druží z domovino in z vero očetov? Nikdar!

in temeljito poučiti o vsem dosedanem krematiškem gibanju do l. 1887., naj čita članke v „*Stimmen aus Maria Laach*“, 1887 od 4. zv. naprej: „*Die moderne Leichenverbrennungsfrage im Lichte ihrer eigenen Geschichte.*“

Književnost.

Ruska književnost.

A. N. Pypin; *Zgodovina ruskega slovstva. I. in II. zvezek. Stara književnost.* St. Peterburg. 1898.

Dosedaj Rusi še niso imeli popolne celotne zgodovine ruskega slovstva. Res imajo sicer mnogo izvrstnih slovstvenih zgodovinarjev in kritikov, ki so dobro opisali posamezne dobe ruskega slovstva; imajo tudi nekoliko jako dobrih slovstvenih zgodovin, ki pa niso popolne, ker v njih ni obdelano vse rusko slovstvo od najstarejšega do najnovejšega časa. Tako sta n. pr. slovstvena zgodovinarja Galahov in Porfirjev jako dobro opisala razvoj ruske književnosti do Puškina, toda najslavnejše dobe ruskega slovstva, dobe ruskega realizma, se nista dotaknila. Razvoj ruskega slovstva v 19. stoletju je precëj obširno obdelal ruski kritik Skabičevski; toda njegova slovstvena zgodovina ima mnogo nedostatkov, sodba njegova je pogosto preveč pristranska, sploh je njegovo kritično stališče jako neprimerno za presojevanje ruskega slovstva 19. stoletja.

Opravičene so bile torej želje Rusov, pa tudi drugih narodov po popolni celotni zgodovini ruskega slovstva. Za tako delo je bil gotovo najbolj sposoben slovstveni zgodovinar, učenjak Pypin, ki je znan po zgodovini slovanskih slovstev, katero je spisal v zvezi s Poljakom Spasovičem, in po mnogih člankih in monografijah iz starejšega in novejšega ruskega slovstva, katere je objavil deloma v posebnih knjigah, deloma v raznih časopisih. Več let smo že pričakovali iz njegovega peresa zadnjega zvezka zgodovine slovanskih slovstev, ki bi obsegal rusko slovstvo. Pypin je spoznal, da bi bil okvir, kakoršen je bil v omenjeni knjigi odmerjen posameznim slovanskim slovstvom, mnogo preozek za rusko slovstvo, ki je pač vredno obširnejšega dela. Zato je sklenil popolnoma samostojno v posebnem delu ob-

delati zgodovino ruskega slovstva. V svesti si svoje težavne naloge se je mnogo let pripravljaj zanj in natančno proučil in deloma tudi že opisal v posameznih člankih razne dobe ruskega slovstva. Zato se je njegovo delo tako zavleklo in šele početkom letošnjega leta je izšel prvi, nekaj mesecev pozneje pa drugi zvezek dolgo pričakovane slovstvene zgodovine. Delo bo jako obširno in bo obsegalo več debelih zvezkov. — Ker še nisem imel prilike proučiti prvih zvezkov tega znamenitega dela, hočem podati le nekoliko mislij, katere sem posnel po kritiki, ki jo je priobčil o prvem zvezku Pypinove slovstvene zgodovine jeden izmed najboljših ruskih časopisov („*Ruskaja myslj*“, knjiga II.) Kritik piše:

„Znana je marljivost in neumorna delavnost velikega učenjaka, ki je nedavno dovršil velikansko veleznamenito delo ‚*Zgodovina ruske etnografije*‘. Sedaj nam je podal začetek drugega velikanskega dela, uspeh mnogoletnega truda in preiskovanja.

V prvem zvezku svoje ‚*Zgodovine ruskega slovstva*‘ nas A. N. Pypin seznanja z uspehi sodobnega znanstvenega raziskovanja o staroruskem slovstvu in narodnem pesništvu. Opiraje se na tedanje slovstvo nam podaje zgodovino staroruske omike in kaže, kako je splošna omika uplivala na slovstvo.

Mi Rusi se radi ponašamo s svojim novejšim slovstvom, njegovo plemenito preprostostjo, pravičnostjo, človečnostjo in poštenostjo, toda malo poznamo njegovo prošlost, njegovo zgodovinsko usodo; v navadnih sodbah o njem je vse polno zmedenosti, nejasnosti in nasprotij. Temu ni vzrok samo slabo splošno zanimanje za znanstvene preiskave, ampak tudi posebnost specijalno-znanstvenega slovstva, ki skrbno od sebe odriva srednje izobraženega čitatelja s svojim preveč učenjaškim duhom: to je slovstvo za ‚izvoljence‘. Kdor hoče čitati take spise, se mora preboriti skozi mnogobrojne, umevanje ovirajoče opombe, skozi raznojezične citate, učenjaški slog itd.